(profilinės plytos fragmentas, plytų dekoratyvinių siūlių iš cementinio skiedinio fragmentai, langų lankstai, vėlyvos buitinės keramikos fragmentai) patvirtina preliminarų atidengtų pamatų datavimą.

The field evaluation at the site of the J. K. Chodkevičius monument in Rotušės Square

In 2009, KM conducted an evaluation in the N part of Rotušės Square in Kretinga Old Town at the planned site of a monument to Jonas Karolis Chodkevičius, the founder of Kretinga, a monastery and a church. A 3 m^2 test pit was excavated and 3.45 m^2 observed in digging to a depth of 60 cm. At the evaluation site, a 1.25–1.45 m thick cultural layer with the remains of 17th–18th-century development was discovered. The layer contained the remains of structural ceramics: brick fragments with traces of frogs made with fingers, fragments of various flat and Dutch roof tiles, and sherds of thrown household ceramics.

LUOKĖ

Vilnius Morkūnas,
Bronius Dakanis

Luokės senamiesčio tyrimai

Vykdant UAB „Banduva“ 2009 m. parengtą projektą „0,4 kV oro linijos L–200 keitimas į kabelines linijas nuo KTL–403“, ISS atliko žvalgomuosius archeologinius tyrimus į Š ir R nuo anksčiau nustatytos Luokės (Telšių r., Luokės sen.) senamiesčio teritorijos (A1389).

Spėjama, jog Luokė kelių, vedusių iš Tilžės Viekšnių link ir iš Šiaulių pajūrio link, sankryžoje kūrėsi XIV a. Šio amžiaus pabaigoje – XV a. pradžioje jau buvo Luokės dvaras ir valsčius. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto nurodymu, 1416–1417 m. pastatyta pirmoji Visų Šventųjų bažnyčia (viena iš pirmųjų katalikų bažnyčių Žemaitijoje), įkurta parapija ir suformuotas vyskupo dvaras. Pirmasis Žemaičių vyskupas Motiejus, žemaičiams sukilus prieš katalikus kunigus ir Vytautui patarus, net savo rezidenciją buvo perkėlęs iš Medininkų į Luokę, kaip vieną didžiausių ir svarbiausių Žemaitijos centrų. 1587 m. Luokė tapo vienu iš trijų Žemaitijos dekanatų centru. Luokės bažnyčia atstatyta XVI a. I pusėje (sudegusi 1766 m., 1774 m. atstatyta; dabartinė perstatyta 1821 m.) Luokė keliskart nukentėjo per gaisrus; žinoma, kad miestelis degė 1786 m. ir vėliau, 1887, 1911 bei 1934 m. XVI a. Luokėje buvo leidžiama rengti turgus ir prekymečius (turgus veikė jau nuo XV a. pabaigos), turgaus ir prekymečių (4 per metus) privilegija suteikta 1790 m. Pirkliai į Luokę suvažiuodavo iš Kėdainių, Tilžės ir kitų aplinkinių Žemaitijos miestelių. Nurodoma, jog 1638 m. Luokėje gyveno 9 profesijų amatininkai, jie turėjo savo svorio vienetą – Luokės matą. Istoriniuose šaltiniuose iki 1526 m. Luokė vadinama miesteliu, kai kuriuose nuo 1471 m. – ir miestu (1650 m. Luokė jau turėjo miesto statusą). To meto Luokėje gyveno daug žmonių – 1638 m. net 816 (vėliau, XVII–XVIII a., vidutiniškai jau tik 200–300; tik 1841 m. – 539, o 1897 m. – 1726, ir tokio skaičiaus vėliau niekada nepasiekė). Ji klestėjo iki XVII a. vidurio karų su švedais. 1421–1842 m. Luokė priklausė Žemaičių vyskupams. Nuo 1775 m. Luokę valdė Andrius Oginskis, kurį valdyti už nuopelnus paskyrė Respublikos seimas. Be abejo, Luokės įkūrimui

įtakos turėjo ankstyvesnis piliakalnis (Raganų kalnas) Pašatrijos kaime, esantis į PR nuo Luokės ir pagal aptiktus radinius datuojamas I tūkst. II puse – II tūkst. pradžia, o jos augimui – ir netoli esantis Biržuvėnų dvaras.

Tyrimų metu Luokėje 7 vietose ištirtas bendras 14 m^2 plotas. Šurfai tirti gruntų gręžimo elektros kabelių nutiesimui po gatvėmis vietose, į P nuo Telšių gatvės ir į R nuo aikštės V apvažiavimo – Šatrijos gatvės (šurfas 1), į Š nuo bažnyčios šventoriaus ŠR kampo ir į V nuo Šatrijos gatvės (šurfas 2), Telšių ir Naujosios gatvių sankryžoje, V jos pusėje (šurfas 3) (1 pav.), Naujosios gatvės, daugiau kaip 50 m į Š nuo Telšių gatvėje (šurfas 4), Telšių gatvės Š pusėje, ties bažnyčios V galu, įvažiavime tarp namų į kiemą (šurfas 5), Šviesos ir Telšių gatvių sankryžoje, į R nuo Šviesos gatvės (šurfas 6) ir į V nuo šių gatvių sankryžos bei į Š nuo Telšių gatvės (šurfas 7). Fiksacija vykdyta Naujosios gatvės centrinėje dalyje, buvusioje dauboje (fiksacijos vietos 1–4) ir Š jos gale, į Š esančios kalvelės šlaite (vietos 5–6) bei į Š nuo Telšių ir į V nuo Naujosios gatvių, ties jų sankryža (vieta 7). Priklausomai nuo tyrimų vietos aplinkos ir elektros kabelio tiesimo darbų poreikių, tirta įvairaus dydžio šurfais: nuo 1x1 m (šurfas 2) iki 2x2 m (šurfas 4); šurfai 1, 3 ir 7 – 1x1,5 m, šurfas 6 – 1x2 m ir šurfas 5 – 1x2,5 m. Siekiant nustatyti kultūrinio sluoksnio storį, visi šurfai tirti iki įžemio, nuo 90–95 cm (šurfas 1) iki 1,4 m (šurfas 7) gylio (šurfas 3 tirtas iki 97–115 cm, 2 – iki 1–1,18 m, 6 – 1,02–1,15 m ir 5 – iki 1,05–1,1 m). Tik šurfas 4, tirtas pavojingoje vietoje – šalia medinio namo su silpnais pamatais, 1,55 m gylyje, ne-

1 pav. Pusė tekėlo akmens iš šurfo 3. B. Dakanio nuotr.

Fig. 1. Half of a grindstone from test pit 3.

0 5 cm

2 pav. Geležiniai dirbiniai iš šurfų 1, 3, 4 ir 6. B. Dakanio nuotr.

Fig. 2. Iron artefacts from test pits 1, 3, 4, and 6.

3 pav. Žiestų puodų ir lėkščių pakraštėlių bei ąselės šukės iš šurfų 3–6 ir fiksacijos vietos 1. B. Dakanio nuotr. 0 5 cm

Fig. 3. Sherds of thrown pot and plate rims and handles from test pits 3–6 and recording location 1.

pasiekus įžemio, buvo greitai užverstas (kabelių tiesimo projektinis gylis numatytas iki 70 cm). Atlikus žvalgomuosius tyrimus, vykdyta gruntų gręžimo maždaug 1 m gylyje po gatvėmis fiksacija. Fiksacijos vietose 1–4 ir 7 įžemis – nejudintas gruntas buvusios daubos vietoje 1,2–1,45 m, o 5 ir 6 – 15–40 cm gylyje.

Visuose archeologiniuose šurfuose, išskyrus šurfą 2, tirtą šalia bažnyčios šventoriaus, aptikta archeologinių radinių – kalvio darbo vinių ir pasagvinių, batų pasagėlių, sagtis (2 pav.), sagų, įvairaus statybinio inventoriaus, koklių ir žiestų puodų šukių (3 pav.), stogo čerpių ir plytų duženų. Radiniai datuojami XVII (XVI?) – XVIII a. bei vėlesniais amžiais (XIX–XX a.).

Tirtose vietose senamiesčio kultūrinis sluoksnis išlikęs (šurfuose 1, 5–7) arba sumaišytas su vėlyvais gruntų sluoksniais gaisrų ir statybų metu (šurfuose 3 ir 4). Seniausio kultūrinio sluoksnio horizontas virš įžemio buvo maždaug 15 cm (šurfe 1) – 50 cm (šurfe 7) storio (šurfe 5 – iki 30 cm). Šurfe 1, tirtame į ŠR nuo bažnyčios šventoriaus, skvere, 45–60 cm gylyje nustatytas senasis aikštės grindinys, labai glaudžiai krautas iš vidutinio dydžio akmenų, įterpiant stambesnių lauko akmenų (tai kokybiško akmenų grindinio įrengimo pavyzdys Lietuvoje).

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai parodė, jog Luokės senamiesčio teritorija yra gerokai didesnė, nei šiuo metu registruota: ji neapima pagrindinių gatvių bei jų sankryžų, bažnyčios ir jos aplinkos, kur ir aptiktas kultūrinis sluoksnis. Sluoksnis turėtų tęstis ir PR kryptim, nes Luokė, be abejo, kūrėsi apylinkėje dominuojančios, beveik iš visų pusių pelkių ir žemų pievų apsuptos didelės kalvos viršuje. Vadovaujantis 2009 m. tyrimais ir senąja kartografine medžiaga, būtina patikslinti saugomos paveldo teritorijos ribas.

The field evaluation of Luokė Old Town

In 2009 the ISS conducted an evaluation at the site of underground electric cable trenches to the N and E of the previously determined area in Luokė (Samogitia, Telšiai District) Old Town. A total of 14 m^2 was excavated at seven locations. All of the test pits, except test pit 2, which was excavated beside the churchyard, contained finds: hand-forged nails and horseshoe nails, heel plates, a buckle, buttons, various construction materials, sherds of stove tiles and thrown pots, and fragments of roof tiles and bricks (Figs. 1–3). The finds date to the 17th (16th ?)–18th centuries and later centuries (19th–20th centuries).

MAIŠIAGALA

Irma Kaplūnaitė, Rytis Jonaitis

Tyrimai Algirdo gatvėje 4

2009 m. rudenį pratęsti archeologiniai tyrimai Maišiagaloje (Vilniaus r.), buvusios dvaro sodybos teritorijoje, sklype Algirdo gatvėje 4. 2008 m. šiame apie 64 arų dydžio sklype pradėta statyti nauja 4 korpusų mokykla. Prieš darbų pradžią bei jų metu čia atlikti archeologiniai tyrimai (žr. *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 361–362). Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu buvo ištirta 15 šurfų (bendro 36,6 m^2 ploto), sklypo R ir PR dalyse aptiktas nesuardytas kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta XVI–XVII a. datuojamos buitinės bei statybinės keramikos fragmentų. Atsižvelgiant į žvalgomųjų tyrimų rezultatus, mokyklos korpusų pamatų įrengimo vietose toliau vykdyti žvalgymai ir tyrimai, kurių metu ištirta 10 perkasų (bendro 591,8 m^2 ploto).

2009 m. archeologijos žvalgymai ir tyrimai vykdyti komunikacijų aplink mokyklos korpusus įrengimo vietose. Iš viso ištirtos ir žvalgytos 7 perkasos (bendro 135,25 m^2 ploto).

Perkasa 1 tirta P–PR sklypo dalyje. Ji 116 m ilgio, 50 cm pločio (bendras plotas 58 m^2). Nesuardytas kultūrinis sluoksnis fiksuotas tik šios perkasos Š ir ŠV dalyje, kur jo storis siekia iki 60 cm. Sluoksnyje aptikta buitinės bei statybinės keramikos fragmentų, metalo, stiklo dirbinių, datuojamų XVI a. pabaiga – XVII a. (1 pav.). Taip pat perkasos Š dalyje fiksuotos 2 kalkių duobės, datuojamos XIX a.

Perkasa 2 tirta sklypo R dalyje. Ji 5 m ilgio, 2 m pločio (10 m^2). Perkasoje fiksuotas nesuardytas kultūrinis juodos žemės horizontas, kurio storis siekė iki 60 cm. Šis sluoksnis pagal aptiktus radinius datuojamas XVI a. pabaiga – XVII a.

Perkasa 3 tirta sklypo R dalyje. Ji 11 m ilgio, 2 m pločio (22 m^2). Šioje perkasoje taip pat atsidengė iki 60 cm storio nesuardytas XVII a. kultūrinis sluoksnis su buitinės bei statybinės keramikos radiniais.

Perkasa 4 tirta sklypo centrinėje – R dalyse. Ji 20 m ilgio, 1,5 m pločio (30 m^2). Joje fiksuotas kultūrinio sluoksnio horizontas, kurio storis buvo nuo 10 ik 60 cm. Sluoksnis nyko P–Š kryptimi, ir perkasos Š dalyje jau nebuvo fiksuojamas. Sluoksnyje aptikta XVII–XVIII a. datuojamų buitinės bei statybinės keramikos fragmentų (1 pav.).

Perkasa 5 tirta sklypo centrinėje – R dalyje. Ši perkasa buvo 13 m ilgio, 50 cm pločio (6,5 m^2). Perkasa tirta iki projektinio 1,2 m gylio, įžemis joje nebuvo pasiektas. Tyrimų